

це і виховний вплив на правопорушника, і профілактика вчинення повторних правопорушень, і сприяння соціальній адаптації та реінтеграції неповнолітніх правопорушників у суспільство. В основу державних і регіональних програм щодо попередження злочинності серед неповнолітніх повинні бути покладені Керівні принципи ООН щодо запобігання злочинності серед неповнолітніх („Ер-Рядські керівні принципи”) 1990 р. В яких чітко зазначено, що попередження злочинності серед неповнолітніх є найважливішим аспектом попередження злочинності в суспільстві. Приймаючи участь в законній, соціально корисній діяльності та виробляючи гуманістичні погляди на суспільство та життя, молодь може бути вихована на принципах, які не допускають злочинної діяльності. Для того, щоб попередження злочинності серед неповнолітніх було ефективним, необхідно об'єднати зусилля всього суспільства з ціллю забезпечення гармонійного розвитку підлітків при повазі їх до особистості та заохочення її розвитку з раннього дитинства. Якщо ширше розглядати завдання ювенальної юстиції, то це не тільки комплекс заходів, це – політика держави, зорієнтована на виховання молоді в дусі поваги до старших, до чужої праці та власності, виховання підлітка таким чином, щоб у нього не виникало бажання порушити закон, а у випадку, коли це сталося, існувала б реальна можливість виправлення, реабілітації, професійного навчання та працевлаштування у подальшому.

Медведєв В.С.,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри юридичної психології
НАВС

НАУКОВІ ШКОЛИ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Виникнення та функціонування наукових шкіл є важливою складовою розбудови і розвитку юридичної психології.

У сучасній вітчизняній юридичній психології склалися та функціонують принаймні чотири об'єднання, які мають повноцінний статус наукової школи чи успішно претендують на нього.

На початковому етапі Київська наукова школа центрувалася навколо постаті В.М. Сильова. Він висунув основні положення педагогічної за назвою, але психологічної за сутністю концепції взаємодії об'єкта та суб'єкта пенітенціарного процесу.

Основний етап функціонування Київської наукової школи пов'язаний з іменами М.В. Костицького, С.Д. Максименка, С.І. Яковенка.

На цьому етапі проведені численні дослідження щодо напрямків та конкретних аспектів психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності ОВС, професійно-психологічного відбору, підготовки та навчання різних категорій її суб'єктів. При НАВС відкриті ад'юнктура та докторантура, здійснюється підготовка та підвищення кваліфікації практичних психологів органів та підрозділів внутрішніх справ, внутрішніх військ та вищих навчальних закладів МВС, функціонує перша і провідна в Україні спеціалізована Вчена рада щодо присудження наукового ступеня доктора та кандидата наук зі спеціальності „юридична психологія”. В рамках школи в різні роки працювали і продовжують працювати 16 докторів наук зі спеціальності „юридична психологія” та споріднених з нею наукових спеціальностей: Барко В.І., Костенко О.М., Костицький М.В., Криволапчук В.О., Кудерміна О.І., Майдіков Ю.Л., Максименко С.Д., Медведєв В.С., Мойсеєва О.Є., Мороз Л.І., Охріменко І.М., Синьов В.М., Супрун О.М., Хохліна О.П., Яковенко С.І.

В рамках Київської наукової школи проводяться фундаментальні та практично-прикладні дослідження за такими основними напрямками:

- філософські, теоретичні, методологічні проблеми юридичної психології (Костицький М.В., Максименко С.Д., Медведєв В.С., Синьов В.М. та ін.);

- делінквентна поведінка, злочинна діяльність та злочин, особистість та група як їх суб'єкти (Казміренко Л.І., Костенко О.М., Медведєв В.С., Максименко С.Д., Мойсеєва О.Є. та ін.);

- професіографічна характеристика основних видів оперативно-службової діяльності, професіограми, професійно-психологічний відбір та підготовка суб'єктів оперативно-службової діяльності (Андросюк В.Г., Барко В.І., Корсун С.І., Левенець О.А., Шаповалов О.В. та ін.);

- оперативно-розшукова психологія (Александров Д.О., Ірхін Ю.Б., Медведєв В.С., Никифорчук Д.Й., Охріменко І.М. та ін.);

- психологічне портретування осіб, які представляють оперативно-службовий інтерес (Віденко О.І., Ірхін Ю.Б., Медведєв В.С. та ін.);

- особистість працівника ОВС на різних етапах професіогенезу, колектив та команда як суб'єкти оперативно-службової діяльності (Александров Д.О., Барко В.І., Волошина О.В., Іванова О.В., Криволапчук В.О., Кудерміна О.І.).

Західноукраїнське наукове об'єднання фахівців з юридичної психології (Блауга Р.В., Кисіль З.Р., Кошинець В.В., Луцький А.І., Луцький М.І., Петечел О.Ю., Сливка О.Ю. та ін.) має основні ознаки самостійної наукової школи та відзначається певною своєрідністю. Ця своєрідність пов'язана, в першу чергу, з постаттю фундатора школи М.В. Костицького. Він є автором перших у сучасній вітчизняній юридичній

психології фундаментальної наукової праці „Введение в юридическую психологию: Методологические и теоретические проблемы” (1990 р.) та навчальної програми з дисципліни „Юридична психологія” (1995 р.) для майбутніх юристів та психологів. Завдяки зусиллям М.В. Костицького ця дисципліна вперше почала викладатися у Львівському державному університеті ім. Івана Франка. Він заснував і продовжує очолювати два основні напрямки в рамках західноукраїнської наукової школи: судово-психологічна експертиза в юрисдикційному процесі; теорія та методика використання спеціальних психологічних знань у досудовому розслідуванні та судочинстві.

За ініціативи М.В. Костицького останні роки сформувався ще один науковий напрямок, осередком якого є Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Представники цього напрямку (Марчак В.Я., Федіна А.В., Цимбал Ю.Ю., Черновський В.К., Шувальська Л.Р. та ін.) вельми активно і плідно розробляють проблеми судової психології, в першу чергу суддівської діяльності та її суб'єкта. Актуальність цього напрямку пов'язана з введенням у дію нового кримінального процесуального кодексу України.

Харківська наукова школа заснована юристами О.М. Бандуркою та В.О. Коноваловою. Але на сучасному етапі функціонування провідну роль в ній відіграють психологи (Балабанова Л.Б., Бочарова С.П., Віденєєв, Землянська О.В., Тімченко О.В., Хрістенко В.В. та ін.). В рамках школи плідно досліджуються проблеми правоохоронної та слідчої діяльності, особистості працівника ОВС, психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у ВНЗ та адаптації до оперативно-службової діяльності.

На базі Харківського національного університету внутрішніх справ, який є основним осередком Харківської наукової школи, здійснюється підготовка практичних психологів, функціонує спеціалізована Вчена рада щодо присудження наукового ступеня кандидата наук зі спеціальності „юридична психологія”.

В останній час з Харківської школи змістовно та організаційно виділився науково-прикладний напрямок зі спорідненої спеціальності „психологія діяльності в особливих умовах”. Його осередком є національна академія цивільного захисту населення Державної служби з надзвичайних ситуацій.

Південноукраїнське наукове об'єднання, яке виникло в останнє десятиріччя, набуває все більше ознак самостійної школи. В ньому збалансовано представлені та плідно взаємодіють юристи і психологи (Долженков О.Ф., Меркулова Ю.В., Цільмак О.М., Яковенко С.І. та ін.). В рамках школи плідно розробляються проблеми оперативно-розшукової та

слідчої діяльності і їх суб'єктів, профілактики правопорушень серед неповнолітніх, професійного становлення особистості працівника ОВС, підготовки медіаторів. На базі Одеського державного університету внутрішніх справ, який є основним осередком Південноукраїнської наукової школи, відкрита докторантура, функціонує спеціалізована Вчена рада щодо присудження наукового ступеня кандидата та доктора наук зі спеціальності „юридична психологія”.

Одним з важливих показників діяльності наукових шкіл є проведення наукових конференцій на міжнародному та загальнонаціональному рівні. За час незалежності України у Києві, Львові, Харкові, Донецьку, Одесі і Чернівцях проведено близько 30 науково-практичних конференцій з актуальних проблем сучасної юридичної психології.

Меленко С.Г.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права, завідувач кафедру міжнародного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

РОЛЬ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА В ПРОЦЕСІ «ПРИМИРЕННЯ» СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ

Зародившись ще в межах мілетської філософської школи давньогрецька філософія права пройшла досить складний еволюційний шлях, відігравши ключову роль не лише у процесі становлення європейського права як загально-соціального, антропологічно-аксіологічного феномену, але й визначила напрямок еволюції людської цивілізації у цілому.

Загалом з моменту власного формування давньогрецька філософія права розвивалася у межах, так би мовити, єдиної цивілізаційної платформи, продукуючи різноманітні, досить часто навіть дещо суперечливі, але усе ж таки споріднені ідеї формування та розвитку права та держави ідеального типу, виходячи із аксіологічно-світоглядних позицій того чи іншого автора концепції. Але слід зауважити, що формуючись та еволюціонує в єдиному цивілізаційно-аксіологічному руслі, зазначені концепції не позбувалися онтологічних зв'язків, які існували між ними, у наслідок чого не набували відверто антагоністичного характеру. Зазначений стан речей зберігав власну